

Utan hinder av 4 kap. 5 § socialförsäkringsbalken har rätt till kompletterande svenskt barnbidrag ansetts föreligga när barnet och vårdnadshavaren varit bosatta i Sverige och motsvarande familjeförmån utgetts i ett annat EU-land.

Lagrum:

4 kap. 5 § socialförsäkringsbalken; Artiklarna 45 och 48 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF); Artikel 68.1 i förordning (EEG) nr 883/2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen

I.L. och hennes son Rainers, född år 2000, flyttade från Lettland till Sverige den 14 augusti 2010. Därefter var I.L. föräldraledig från sin anställning i Lettland. Hennes anställning avslutades i oktober 2011 och då upphörde också de lettiska utbetalningarna av barnbidrag för Rainers. Försäkringskassan avslog den 19 maj 2011 en ansökan av I.L. om kompletterande barnbidrag för Rainers. Som skäl anfördes att hon fick föräldrapenning från Lettland och att hon, så länge som hon omfattades av lettisk socialförsäkring, inte kunde vara försäkrad i Sverige. Kassan ändrade inte sitt beslut vid omprövning den 15 augusti 2011.

I.L. överklagade Försäkringskassans omprövningsbeslut hos förvaltningsrätten och yrkade att hon skulle beviljas kompletterande barnbidrag i Sverige som motsvarade skillnaden mellan det lettiska barnbidraget och det svenska.

Försäkringskassan motsatte sig bifall till överklagandet.

Förvaltningsrätten i Umeå (2012-03-02, ordförande Johansson) yttrade, efter att ha redogjort för tillämpliga bestämmelser samt utredningen i målet: Försäkringskassan har avslagit I.L:s ansökan om kompletterande barnbidrag för hennes son Rainers med motiveringen att I.L. enligt förordning 883/2004 är socialförsäkrad i Lettland och att hon således inte kan vara bidragsmottagare för barnbidrag från Sverige. – Av svensk lagstiftning framgår att den som är bosatt i Sverige är försäkrad för barnbidrag. I.L:s son Rainers är, såvitt utredningen visar, bosatt i Sverige och är således försäkrad för barnbidrag. För att barnbidrag ska kunna betalas ut krävs dock att även bidragsmottagaren är försäkrad i Sverige. I målet har inte framkommit annat än att I.L. har ensam vårdnad om Rainers och att hon därför är bidragsmottagare för hans barnbidrag. Frågan i målet blir således om I.L. är försäkrad för barnbidrag i Sverige. – Huvudregeln i svensk lagstiftning, att man är försäkrad för barnbidrag genom bosättning i Sverige, kan inskränkas genom EU-rätten. Eftersom I.L. är bosatt i Sverige men omfattas eller har omfattats av lagstiftningen i Lettland ska förordning 883/2004 tillämpas vid prövningen av hennes rätt till socialförsäkringsförmåner. – Om I.L. omfattas av lagstiftningen i Lettland enligt förordning 883/2004 så kan hon enligt svensk lag inte vara försäkrad för sådana förmåner i Sverige som motsvarar förmåner som avses i förordningen. Barnbidraget är en kontantförmån som är

avsedd att kompensera för en familjs utgifter och det är således en sådan familjeförmån som regleras genom förordning 883/2004. – Huvudregeln enligt förordning 883/2004 är att en person som arbetar som anställd i en medlemsstat ska omfattas av lagstiftningen i den medlemsstaten. Dock ska en anställd som med anledning av sitt arbete som anställd erhåller en kontantförmån anses utöva denna verksamhet vid bestämmandet av behörig stat. – Försäkringskassan har avslagit I.L:s ansökan om barnbidrag med hänvisning till att hon får föräldrapenning från Lettland. Av utredningen i målet framgår dock att den lettiska staten, i vart fall sedan april 2011, stoppat utbetalningarna av föräldrapenning till I.L. – I.L. har i överklagandet uppgett att hennes anställning i Lettland upphörde den 10 oktober 2010. Försäkringskassan, som förelagts att svara i målet, har inte bemött denna uppgift. Enligt förvaltningsrättens mening visar I.L:s obestridda uppgift om att hennes anställning i Lettland upphört, sammantaget med det förhållande att hon sedan juni 2010 varit bosatt i Sverige, här gift sig och skaffat barn med en svensk man, att hon inte längre har någon anknytning till Lettland på grund av anställning. – Eftersom det inte är visat att I.L. fortfarande ska omfattas av lagstiftningen i Lettland enligt förordning 883/2004 är hon, enligt huvudregeln i svensk lagstiftning, försäkrad för barnbidrag i Sverige genom sin bosättning här. Hon har alltså rätt till barnbidrag i Sverige i vart fall från och med maj 2011. Försäkringskassans beslut ska således upphävas. – Av utredningen i målet framgår att den Lettiska staten utger barnbidrag avseende Rainers till I.L. Det får ankomma på Försäkringskassan att med anledning av detta förhållande närmare utreda med vilket belopp I.L. har rätt till barnbidrag för Rainers i Sverige. Målet ska därför återförvisas till Försäkringskassan för vidare handläggning i denna del. – Förvaltningsrätten upphäver Försäkringskassans beslut och visar målet åter till kassan för erforderlig handläggning i enlighet med vad som anges i domskälen.

Försäkringskassan överklagade förvaltningsrättens dom och yrkade att kammarrätten skulle upphäva domen och fastställa Försäkringskassans beslut den 15 augusti 2011. Till stöd för sin talan anförde kassan i huvudsak följande. Förvaltningsrättens bedömning är felaktig. Av utredningen i målet framgår att I.L:s son Rainers uppbar barnbidrag i Lettland vid tidpunkten för Försäkringskassans beslut. Lettland har enligt uppgift upphört att utbetala barnbidrag för Rainers efter den 31 oktober 2011. Utredning pågår för närvarande om vilket land som primärt ska betala familjeförmåner för Rainers. I avvaktan på att utredningen blir klar har Försäkringskassan den 28 december 2011 fattat ett provisoriskt beslut om att betala ut barnbidrag för Rainers fr.o.m. november 2011. Av uppgifter som inkommit i andra ärenden hos Försäkringskassan avseende familjen framgår att den lettiska staten betalat ut föräldrapenning till I.L. till och med den 8 oktober 2011. Utbetalningen avbröts tillfälligt i april 2011 med anledning av att det saknades ett intyg från Försäkringskassan i Sverige men sedan detta tillställts den lettiska myndigheten har således föräldrapenning utbetalats till och med den 8 oktober 2011. Eftersom I.L. erhållit arbetsbaserad kontantförmån i form av föräldrapenning från den lettiska staten ska hon, i enlighet med Europaparlamentets och rådets

förordning (EG) 883/2004 av den 29 april 2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen, i vart fall till och med den 8 oktober 2011 anses ha varit självständigt försäkrad och omfattad av socialförsäkring i Lettland. Rätten till föräldrapenning i Sverige i form av tilläggsbelopp för sonen Rainers uppkommer därför tidigast efter den 8 oktober 2011.

I.L. bestred bifall till överklagandet och anförde bl.a. följande. EU-reglerna säger att ”det kan hända att de förmåner du får från ett behörigt land är lägre än vad du skulle ha fått från ett annat land där du också har rätt till sådana förmåner. I så fall ska det andra landet betala ett tillägg som motsvarar mellanskillnaden mellan de två förmånerna”. I detta fall har Lettland varit ”Competent Member State” fram till och med den 8 oktober 2011 eftersom den lettiska staten t.o.m. denna tidpunkt har utbetalat föräldrapenning för sonen Viktor. Hon har från det att hon flyttade till Sverige fram till och med nämnda datum erhållit barnbidrag från den lettiska staten med cirka 103 kr per månad avseende sonen Rainers. Försäkringskassan borde betala ut skillnaden mellan svenskt och lettiskt barnbidrag eftersom sonen bor i Sverige. Barnbidraget är en kontantförmån som är avsedd att kompensera för en familjs utgifter och är en förmån som regleras genom förordning 883/2004. Eftersom en familjs utgifter i Sverige är högre än i Lettland bör Sverige kompensera för den högre levnadskostnaden med skillnadsbeloppet mellan det faktiskt utbetalda barnbidraget (ca 103 kr) och den svenska nivån på barnbidraget (1 050 kr). Det bör noteras att målet avser tilläggsbelopp relaterat till barnbidrag och inte till föräldrapenning som Försäkringskassan har angett. Det är inte möjligt att få samma familjeförmåner från två håll under samma period för samma familjemedlem. Det finns därför prioritetsregler för överlappande rättigheter. Enligt reglerna dras rätten till familjeförmåner in i ett av länderna. Rätten försvinner dock inte helt. Förmånerna från ett land dras in upp till ett belopp motsvarande förmånerna i prioriteringslandet enligt lagstiftningen där. Det innebär att om beloppet på de ”indragna” familjeförmånerna är högre än de förmåner som prioriteringslandet ger, ska landet med de högre förmånerna betala ett tillägg som motsvarar mellanskillnaden.

Kammarrätten i Sundsvall (2013-08-19, Helin, Branting, referent, Ericsson) yttrade: Frågan i målet är om I.L. vid tidpunkten för Försäkringskassans beslut var försäkrad för barnbidrag i Sverige och därmed berättigad till barnbidrag för sonen Rainers enligt svensk lagstiftning. Eftersom kammarrätten är förhindrad att göra en vidare prövning än den som underinstanserna har gjort kan kammarrätten i målet inte pröva huruvida hon har sådan rätt till barnbidrag från en senare tidpunkt. – Eftersom barnbidraget är en sådan familjeförmån som regleras genom förordning 883/2004 är I.L., som förvaltningsrätten konstaterat, enligt svensk lagstiftning inte försäkrad för barnbidrag i Sverige så länge hon omfattas av motsvarande förmån enligt lettisk lagstiftning. – I målet är ostridigt att I.L. har uppburit föräldrapenning från den lettiska staten i tiden fram till och med den 8 oktober 2011. Eftersom föräldrapenningen är en arbetsbaserad familjeförmån har hon därmed enligt nämnda förordning åtminstone fram till och med denna

tidpunkt omfattats av lettisk lagstiftning i aktuellt hänseende. Då det således får anses stå klart att I.L. under den tid som är i fråga i målet inte varit försäkrad för barnbidrag i Sverige har Försäkringskassan haft grund för sitt beslut att inte betala ut barnbidrag för sonen Rainers i enlighet med ansökan. – I fall då det föreligger en samtidig rätt till familjeförmåner från två medlemsländer ska förmånerna beviljas i enlighet med de s.k. prioritetsreglerna i artikel 68.1 a – b förordning 883/2004. Enligt dessa regler ska det fastställas vilket land som har det primära respektive det sekundära ansvaret för utbetalning av förmånerna. Om en förmån utgår med högre belopp i sekundärlandet ska detta land betala ut överskjutande belopp som ett tilläggsbelopp. Dessa regler förutsätter dock att det föreligger en faktisk rätt till samma förmån från två medlemsländer. Eftersom I.L. inte varit försäkrad för barnbidrag i Sverige är detta inte fallet här. Som Försäkringskassan funnit kan det därför inte heller bli aktuellt att betala ut barnbidrag i form av tilläggsbelopp för sonen Rainers. – Av det anförda följer att Försäkringskassans överklagande ska bifallas. – Kammarrätten bifaller överklagandet och fastställer Försäkringskassans omprövningsbeslut den 15 augusti 2011.

I.L. överklagade kammarrättens dom och yrkade att hon skulle få barnbidrag med belopp motsvarande skillnaden mellan det svenska och det lettiska barnbidraget för perioden den 14 september 2010 – den 11 oktober 2011. Hon anförde bl.a. följande. Hon och hennes son bor i Sverige och han har därför rätt till svenskt barnbidrag. Enligt Försäkringskassans tolkning har barnet inte samma rättigheter som ett svenskt barn vilket inte är förenligt med EU:s likabehandlingsprincip. Lettland har haft det primära ansvaret att utbetala familjeförmåner när hon har varit anställd där. Sverige har dock haft det sekundära ansvaret och borde ha utgett tillägg. EU-förordningen säger inget om att man måste vara socialförsäkrad i sekundärlandet.

Försäkringskassan bestred bifall till överklagandet och anförde bl.a. följande. Genom att I.L. uppburit en kontantförmån i form av föräldrapenning har hon omfattats av den lettiska lagstiftningen. Hon har inte haft någon självständig rätt till förmån i Sverige eftersom hon varit försäkrad i Lettland. I.L. kan inte heller anses ha en från sonen Rainers härledd rätt till bidrag. Utbetalning av barnbidrag kan endast ske till en i Sverige försäkrad vårdnadshavare.

Högsta förvaltningsdomstolen (2014-07-02, Melin, Sandström, Dexe, Nymansson, Rynning) yttrade:

Skälen för avgörandet

I artikel 68.1 i förordning 883/2004 finns prioritetsregler som ska tillämpas om rätt till förmåner under samma period och för samma familjemedlemmar föreligger enligt flera medlemsstaters lagstiftning. I de fall då mer än en EU-medlemsstat är skyldig att utge förmåner på olika grunder ska i första hand den medlemsstat svara för förmånen som

har som kvalificeringsgrund ”arbete som anställd eller verksamhet som egenföretagare” (artikel 68.1 a).

Enligt 4 kap. 5 § socialförsäkringsbalken är den som omfattas av lagstiftningen i en annan medlemsstat inte försäkrad för sådana förmåner enligt balken som motsvarar förmåner som avses i EU-förordningen.

I.L. har under den tid då hon kvarstått i sin anställning i Lettland uppburit barnbidrag enligt lettisk lagstiftning. Av bestämmelsen i 4 kap. 5 § socialförsäkringsbalken följer därmed att hon inte är försäkrad för barnbidrag enligt balken. Som kammarrätten funnit blir det därför inte fråga om något sammanträffande av förmåner i den mening som avses i artikel 68 i förordning 883/2004.

Frågan är dock om det är förenligt med EU-rätten att tillämpa bestämmelsen i 4 kap. 5 § socialförsäkringsbalken i ett mål av detta slag. EU-domstolen har i flera avgöranden prövat lagvalsreglerna för familjeförmåner i den tidigare förordningen (EEG) nr 1408/71 om tillämpningen av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjemedlemmar flyttar inom gemenskapen. Domstolen har bl.a. slagit fast att en bosättningsstat som inte är behörig stat enligt förordningen inte kan hindras att med tillämpning av nationell lagstiftning bevilja familjeförmåner och att förordningens bestämmelser ska tolkas i ljuset av bestämmelserna om den fria rörligheten för arbetstagare i artiklarna 45 och 48 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (se bl.a. mål C-352/06 Bosmann).

Enligt senare rättspraxis från EU-domstolen kan den icke-behöriga staten ha inte bara en möjlighet att utge förmåner utan också en skyldighet att bortse från nationella bestämmelser som begränsar rätten till förmåner. Således har en tysk bestämmelse om förbud mot sammanläggning som innebar att en familjeförmån helt föll bort – i stället för att förmånens storlek sattes ned med det belopp som uppbars från en annan medlemsstat – inte ansetts förenlig med den fria rörligheten för arbetstagare (målen C-611/10 och 612/10 Hudzinski och Wawrzyniak).

Förordning 1408/71 har nu ersatts av förordning 883/2004 och det är den förordningen och fördragets regler om den fria rörligheten för arbetstagare som förhållandena i det aktuella målet ska prövas mot. Det materiella innehållet är väsentligen detsamma som i den tidigare förordningen. I den nya förordningen kommer likabehandlingsprincipen till uttryck i artikel 4.

Högsta förvaltningsdomstolen gör följande bedömning.

I.L:s son bor med henne i Sverige och de har därmed en starkare anknytning till den icke behöriga medlemsstaten än vad fallet var i målen Hudzinski och Wawrzyniak. Det kan inte anses förenligt med EU-domstolens praxis att Rainers rätt till barnbidrag helt ska falla bort av den anledningen att I.L. har omfattats av ett annat lands lagstiftning på området. Barnbidrag ska därför beviljas med belopp motsvarande

skillnaden mellan det svenska och det lettiska barnbidraget fr.o.m. månaden efter det att hon och hennes son bosatte sig i Sverige fram till dess att försäkringskyddet avseende barnbidrag i Lettland upphörde. Det ankommer på Försäkringskassan att beräkna med vilket belopp bidrag ska utges.

Högsta förvaltningsdomstolens avgörande

Högsta förvaltningsdomstolen upphäver underinstansernas avgöranden och visar målet åter till Försäkringskassan för handläggning i enlighet med vad som sägs under rubriken Skälen för avgörandet.

Mål nr 7017-13, föredragande Emma Holm

Rättsfall: EU-domstolens dom i mål C-611/10, Hudzinski;
EU-domstolens dom i mål C-612/10, Wawrzyniak.

Litteratur: Rennuy, Common Market Law Review 2013 s. 1221 ff.